

Տարիներ ի վեր մեր ամսագրի էջերում լայն լուսաբանության են արժանանում ինստիտուտի գիտական կյանքին վերաբերող կարևոր միջոցառումներ, որոնք մի տեսակ ամփոփումն են այդ հաստատության տարեկան գիտահրատարակչական լայն գործունեության: Այս համարում ևս ներկայացնում ենք նման միջոցառումներից մի քանիսը:

05/04/2022

Ապրիլի 4-ին կայացավ ԳԱԱ լեզվի ինստիտուտի բարբառագիտության բաժնի հերթական նիստը:

Հայ բարբառների բառապաշարի իմաստային, ծագումնաբանական, բառակազմական իրողությունների քննությամբ զբաղվող գիտաշխատողները տեղեկություններ հաղորդեցին իրենց ուսումնասիրությունների ընթացքի մասին՝ առաջիկա գիտաժողովներում արդյունքների շուրջ զեկուցումներով հանդես գալու առաջարկով: Հետագայում կայանալիք նիս-

տերի ժամանակ բաժնի աշխատակիցները կքննարկեն այդ թեմաները: Ճշգրտվեց նաև «Հայ բարբառագիտություն» ակադեմիական աշխատության ստեղծմանն ուղղված բառահոդվածները ներկայացնելու ժամանակացույցը:

26/04/2022

Լեզվի ինստիտուտի բարբառագիտության բաժնի հերթական նիստում բաժնի աշխատակից Մհեր Քումունցը ներկայացրեց Սյունիք-Արցախ բարբառային բառապաշարում երկրագործության բնագավառին առնչվող բառանվանումների մի խմբի բառաքննական և ստուգաբանական հետաքրքիր աշխատանք:

Քննարկմանը մասնակցեց համեմատական լեզվաբանության բնագավառում փորձառու մասնագետ Նեկտար Միմոնյանը: Նա արժեքավոր դիտողություններ արեց՝ աշխատանքն առավել անթերի տեսնելու ցանկությամբ:

07/06/2022

Ս. թ. հունիսի 7-ին տեղի ունեցավ հայոց լեզվի պատմության և բարբառագիտության բաժինների համատեղ քննարկում: Արձարծվեցին լեզվի զարգացման ընթացքում բարբառային իրողությունների դրսևորումներին առնչվող հարցեր: Անդրադարձ եղավ Աստվածաշնչի լեզվական յուրահատկություններին, ընդգծվեց Աստվածաշնչի լեզվի համակողմանի ուսումնասիրության անհրաժեշտությունը: Բաժինները որոշեցին համադրել իրենց ջանքերը հիշյալ ուղղություններով ուսումնասիրություններ կատարելիս:

01/08/2022

Ս.թ. հուլիսի 28-ին ՀՀ ԳԱԱ Հ. Աճառյանի անվան լեզվի ինստիտուտում տեղի ունեցավ հանդիպում Ֆրանսիայի Արևելյան լեզուների և քաղաքակրթությունների ազգային ինստիտուտի (ԻՆԱԼԿՕ) բակալավրիատի կրթության տնօրեն, Հայկական լեզվական ժառանգության թվայնացման նախագծի ղեկավար, դոցենտ Վիկ-

տորյա Խուրշուդյանի հետ: Հանդիպմանը մասնակցում էին ինստիտուտի բարբառագիտության և հայոց լեզվի պատմության բաժինների աշխատակիցներ:

Հանդիպման ընթացքում ինստիտուտի տնօրեն, բանասիրական գիտությունների դոկտոր Վիկտոր Կատվալյանը և հայոց լեզվի պատմության բաժնի վարիչ, բանասիրական գիտությունների թեկնածու Գայանե Մխիթարյանը խոսեցին ինստիտուտում իրականացվող աշխատանքների և ծրագրերի մասին, իսկ Վիկտորյա Խուրշուդյանը ներկայացրեց Հայկական լեզվական ժառանգության թվայնացման նախագծի շրջանակներում ընթացող աշխատանքները: Քննարկվեցին երկուստեք հետաքրքրություն ներկայացնող մի շարք հարցեր, ճշգրտվեցին ՀՀ ԳԱԱ Հ. Աճառյանի անվան լեզվի ինստիտուտի և ԻՆԱԼԿՕ-ի գործակցության շրջանակներն ու հնարավորությունները, ձեռք բերվեցին գործնական պայմանավորվածություններ՝ իրականացնելու

համատեղ հետազոտություններ և ծրագրեր հայերենագիտության ոլորտում:

03/10/2022

2022թ. սեպտեմբերի 28-ին տեղի ունեցավ ԳԱԱ Հ.Աճառյանի անվան լեզվի ինստիտուտի բարբառագիտության բաժնի հերթական նիստը, որին մասնակցում էին բաժնի վարիչ Վ.Կատվայանը, Գ.Գևորգյանը, Զ.Բառնասյանը, Հ.Մեսրոպյանը, Ա.Վարդանյանը, Մ.Քումունցը, Ա.Մկրտումյանը, Մ.Խառատյանը, Ն.Սահակյանը:

Օրակարգում Արտակ Վարդանյանի նոր հոդվածի քննարկումն էր և բաժնի աշխատակիցների տարեկան պլանային աշխատանքների ընթացքի մասին տեղեկություններ (մասնակցություն հանրապետական և միջազգային կարգի գիտաժողովներին, գիտական հոդվածներ ու մենագրություններ և այլն):

12/10/2022

2022 թ. հոկտեմբերի 10-ին տեղի ունեցավ ԳԱԱ Հ. Աճառ-

յանի անվան լեզվի ինստիտուտի բարբառագիտության բաժնի հերթական նիստը, որին մասնակցում էին բաժնի վարիչ Վ.Կատվայանը, Ա.Վարդանյանը, Զ.Բառնասյանը, Հ.Մեսրոպյանը, Ա.Մկրտումյանը, Մ.Խառատյանը, Ն.Սահակյանը: Հյուրի կարգավիճակում էր 44-օրյա պատերազմի հետևանքով Արցախի Հանրության շրջանի Մեծ թաղեր գյուղից բռնագաղթած և Երևանում ապաստանած Նաիրե Ոսկանյանը: Հուզիչ էր արցախցի հայուհու ողիսականը. հայկական հնամենի բնակավայրը անսպասելիորեն ռմբակոծվեց, ահավոր խուճապի պայմաններում փրկվեցին միայն փախչելու հնարավորություն ունեցողները: Նաիրեն, իր ընտանիքով ապաստանելով Երևանում, բուժքրոջ աշխատանքին զուգահեռ՝ մտադրվեց փրկել իր մայրենի Հանրության բարբառից պատառիկներ՝ նյութեր գրառելով նաև համազգյուղացիներից: Իսկ իր հավաքած նյութերի գրառումների որակը և գիտական տառադարձումները ճշգրտելու նպատակով դիմել էր շատ

Ճիշտ հասցեով՝ ՀՀ ԳԱԱ լեզվի ինստիտուտի բարբառագիտության բաժնի փորձառու գիտաշխատողներին: Բաժնի նիստում որոշեցին հնարավորինս օգտակար լինել և նպաստել այդ շատ կարևոր նախաձեռնության իրականացմանը: Նաիրեն խոստացավ ըստ ՀԲԱ ծրագրի կատարել համապատասխան գրանցումներ՝ օգտվելով գիտաշխատողների խորհրդատվությունից:

24/10/2022

ՀՀ ԳԱԱ Հ. Աճառյանի անվան լեզվի ինստիտուտը նախաձեռնել է «Բարբառագիտական ընթերցումներ» խորագրով գիտաժողովների շարք՝ նպատակ ունենալով առանձին-առանձին անդրադառնալու հայերենի 11 բարբառախմբերից յուրաքանչյուրին:

Ս.թ. հոկտեմբերի 20-21-ին ինստիտուտում տեղի ունեցավ շարքի առաջին գիտաժողովը՝ «Ղարաբաղ-Շամախիի կամ ծայրիյուսիսարևելյան միջբարբառախումբ. արդի վիճակ, միտումներ և մարտահրավերներ» խորագրով: Միջազգային

գիտաժողովին, որ համատեղ կազմակերպել էին ՀՀ ԳԱԱ լեզվի ինստիտուտը և Արցախի պետական համալսարանը, իրենց մասնակցությունը բերեցին ՀՀ ԳԱԱ տարբեր ինստիտուտների, բուհերի, Արցախի պետական համալսարանի հետազոտողներ, հայագետներ Մեծ Բրիտանիայից, Ֆրանսիայից, Նիդեռլանդներից: Ողջունելով գիտաժողովի մասնակիցներին՝ ՀՀ ԳԱԱ հայագիտության և հասարակական գիտությունների բաժանմունքի ակադեմիկոս-քարտուղար Յու. Սուվարյանը բարբառները որակեց իբրև լեզվի կենդանի, բնական գոյավիճակներ, որոնց համակողմանի հետազոտությունը մեծ կարևորություն ունի ինչպես լեզվի պատմության, այնպես էլ արդի գործառության շատ հարցեր պարզաբանելու առումով: Արցախի պետական համալսարանի ռեկտոր Ա. Սարգսյանը իր ողջունի խոսքում անդրադարձավ միջբարբառախմբի կազմում ընդգրկված բարբառային միավորների առջև ծառացած գոյապահպանական մարտահրա-

վերներին, ուսումնասիրության արդի խնդիրներին: Ելույթներ ունեցան և բարբառային հայերենի ուսումնասիրությունը կարևորեցին «Հայկական հանրագիտարան» հրատարակչության տնօրեն Հ. Այվազյանը, ՀՀ ԳԱԱ Մ. Աբեղյանի անվան գրականության ինստիտուտի տնօրեն Վ. Դերիկյանը, Փարիզի Արևելյան լեզուների և քաղաքակրթությունների պետական ինստիտուտի հայագիտության ամբիոնի վարիչ, ՀՀ ԳԱԱ արտասահմանյան անդամ Ա. Տոնապետյան-Դեմոպուլոսը, Լեյդենի համալսարանի դասախոս Հ. Մարտիրոսյանը, ֆրանսիացի հայագետ Ա. Միքայելյանը, Հաղորթի շրջանի Մեծ Թաղեր գյուղից բնագաղթված Նաիրե Ոսկանյանը: Գիտական զեկուցումներում անդրադարձներ եղան Ղարաբաղի բարբառի ուսումնասիրության պատմությանը (Ա. Յու. Սարգսյան), Արցախի տեղանվանական համակարգին (Լ. Հովհաննիսյան, Լ. Սարգսյան, Ս. Մինասյան), բարբառների հնչյունական համակարգին (Լ. Վանյան), բառապաշարին (Շ. Մինասյան, Ս.

Գրիգորյան, Ա. Արզումանյան, Մ. Քումունց, Է. Ալթունյան), քերականական իրողություններին (Գ. Գևորգյան, Զ. Բառնասյան), առանձին բարբառային միավորների (Վ. Կատվայան, Հ. Արզումանյան, Մ. Քումունց, Հոջոն Քեթրին Ջերեմի, Հ. Խաչատրյան): Հնչեցին նաև զեկուցումներ՝ նվիրված բարբառային փոխազդեցություններին (Ա. Շ. Սարգսյան, Ա. Վարդանյան) ու այլ լեզուների հետ որոշ ընդհանրություններին (Լ. Ստեփանյան), բանահյուսական ու գեղարվեստական նյութերում բարբառային իրողությունների արտահայտություններին (Թ. Հայրապետյան, Ս. Մինասյան): Գիտաժողովի մասնակիցները իրենց զորակցությունը հայտնեցին արցախահայությանը, անդրադարձան տարածաշրջանի բարբառային միավորների առջև ծառացած գոյապահպանական խնդիրներին՝ ցավով արձանագրելով մի շարք բարբառների ու խոսվածքների կորստյան փաստը:

24/10/2022

Ս.թ. հոկտեմբերի 13-14-ին

ՀՀ ԳԱԱ Հ.Աճառյանի անվան լեզվի ինստիտուտում տեղի ունեցավ հայերենագիտական գիտաժողով՝ նվիրված նշանավոր հայերենագետներ Ռ.Իշխանյանի և Ա.Սուքիասյանի 100-ամյա հոբելյաններին: Գիտաժողովի մասնակիցներին ուղղված ողջույնի խոսքում ՀՀ ԳԱԱ հայագիտության և հասարակական գիտությունների բաժանմունքի ակադեմիկոս - քարտուղար Յու.Սուվարյանը ընդգծեց հայագիտության երախտավորներին նվիրված միջոցառումների կարևորությունը, գիտնականների երիտասարդ սերնդին հայերենագիտության ձեռքբերումների ըստ արժանվույն ներկայացումը, որը կարող է ամուր հիմք լինել ոլորտի զարգացման և առաջընթացի համար՝ զուգորդվելով լեզվաբանական ուսումնասիրությունների նորագույն ուղղությունների և եղանակների հետ: Գիտնականների վաստակին անդրադարձան և հուշեր պատմեցին «Հայկական հանրագիտարան» հրատարակչության տնօրեն Հ. Այվազյանը, մանկավարժական

համալսարանի հայ բանասիրության ֆակուլտետի դեկան Ա.Գալստյանը, Ռ.Իշխանյանին և Ա.Սուքիասյանին աշակերտած, նաև նրանց գործընկերը դարձած գիտաշխատողներ: Լայն ու ընդգրկուն էր գիտաժողովի թեմատիկան. հնչեցին ժամանակակից գրական հայերենի (արևելահայերեն և արևմտահայերեն) քերականական համակարգին (հատկապես շարահյուսությանը), բառապաշարին (նորակազմ բառեր, դարձվածքներ, փոխառություններ, բառարաններ), տառադարձության հարցերին, առանձին բառերի ստուգաբանությանը, արևմտահայերենի պահպանության խնդիրներին նվիրված զեկուցումներ, անդրադարձ եղավ Աստվածաշնչի լեզվի որոշ իրողությունների՝ մեկնաբանություններում օգտագործելով հունարեն բնագրերի տվյալները:

10/11/2022

Գիտության համաշխարհային օրվա առիթով ԳԱԱ Հ.Աճառյանի անվ. լեզվի ինստիտուտը կազմակերպեց բաց

դռների օր: ԵՊՀ հոգեբանության ֆակուլտետի երկրորդ և երրորդ կուրսի մի խումբ ուսանողներ հյուրընկալվեցին ինստիտուտի տնօրենի աշխատասենյակում: Հանդիպմանը մասնակցում էին լեզվի պատմաբաններ, բարբառագետներ, գրական արևելահայերենի ու արևմտահայերենի հետազոտողներ: Ուսանողները հարցեր ուղղեցին լեզվաբաններին արդի գիտական ուղղությունների մասին, կարծիքներ փոխանակեցին հոգեբանության տեղն ու դերն այլ գիտակարգերի մեջ ընդլայնելու անհրաժեշտության հարցի շուրջ: Երկուստեք ընդգծվեց մայրենի լեզվին կատարելապես տիրապետելու անհրաժեշտությունը գիտական ցանկացած բնագավառում: Գեղարվեստական գրականության գոհարներն իրենց ընտրած մասնագիտության տեսանկյունից դիտարկելու անհրաժեշտությունը գիտնականների շուրթերից հնչեց որպես պատգամ և ուղերձ ապագա հոգեբաններին: Որպես նվիրյալ գիտնականի օրինակ՝ ներկայացվեց ակադ. Գ. Զա-

հուկյանի գիտական գործունեությունը: Գիտնականներն անդրադարձան նաև արդի դարաշրջանին հատուկ՝ համաշխարհայնացման գերխնդրին:

Հանդիպումը երկուստեք հետաքրքիր էր և բովանդակալից: Իսկ Գիտության համաշխարհային օրը լավ առիթ էր վատակաշատ գիտնականների և ապագա մասնագետների հանդիպման և կարծիքներ փոխանակելու համար:

11/11/2022

Վերջին տասնամյակի իր գիտական արդյունքները ի մի բերելու, դրանք հանրությանը և հատկապես բարբառագետների ու բարբառներով հետաքրքրվողների ներկա ու հաջորդ սերունդներին ամփոփ կերպով ներկայացնելու նպատակով ՀՀ ԳԱԱ Հ.Աճառյանի անվան լեզվի ինստիտուտի բարբառագիտության բաժինը սկսում է հրապարակել աշխատակիցների հոդվածներն ու զեկուցումները պարունակող «Բարբառագիտական հետազոտություններ» ժողովածուների շարք՝ ըստ տարիների:

Էլեկտրոնային եղանակով հրապարակվել է շարքի առաջին պրակը: Այն պարունակում է բաժնի աշխատակիցներ Ա. Աբրահամյանի, Մ. Աղաբեկյանի, Ջ. Բառնասյանի, Գ. Գևորգյանի, Հ.Խաչատրյանի, Վ.Կատվալյանի, Հ. Մեսրոպյանի, Ժ. Միքայելյանի, Ս. Միքայելյանի, Գ. Մկրտչյանի աշխատանքները, որոնք 2013 թ. լույս են տեսել տարբեր հանդեսներում, ժողովածուներում, գրքերում: Պրակում ընդգրկված նյութերը վերաբերում են բարբառների ուսումնասիրության ընդհանուր ու մասնավոր խնդիրների, ներկայացնում են բարբառային լեզվի հնչյունաբանության, բառապաշարի ու ձևաբանության ուղղորտներում կատարված հետազոտությունների արդյունքներ, զուգադրահամեմատական բարբառագիտությանն առնչվող հարցեր:

28/11/2022

ՀՀ ԳԱԱ Հ. Աճառյանի անվան լեզվի ինստիտուտի հայոց լեզվի պատմության բաժինը տասնամյակներ շարունակ անդրադարձել է լեզվի պատ-

մության և համեմատական ուսումնասիրության տարբեր խնդիրների: Բուն ուշադրության առարկա են եղել ոչ միայն հայերենի նոր փաստերի վերհանումն ու նկարագրությունը, այլև լեզվի զարգացման ընթացքին բնորոշ փոխազդեցություններն ու առանձին փոփոխությունները: Հետազոտությունների արդյունքները ներկայացվել են տասնյակ մենագրություններում, միջազգային գիտական ժողովածուներում, հարյուրավոր հոդվածներում ու զեկուցումներում:

Գիտական արդյունքներն ամփոփելու, հանրությանը և հատկապես հայոց լեզվի պատմության հարցերով հետաքրքրվողներին ներկայացնելու նպատակով հայոց լեզվի պատմության բաժինը սկսում է հրապարակել աշխատակիցների հոդվածներն ու զեկուցումներն ընդգրկող «Հայերենի պատմական ուսումնասիրության հարցեր» նոր ժողովածուն՝ ըստ տարիների: Նյութերը քաղվում են լույս տեսած հանդեսներից ու պարբերականներից՝ առանց հեղինա-

կային կամ խմբագրական միջամտության:

Սույն պրակը ընդգրկում է բաժնի աշխատակիցներ Լ. Հովհաննիսյանի, Գ. Մխիթարյանի, Ս. Գրիգորյանի, Հ. Թադևոսյանի, Վ. Խաչատրյանի, Օ. Խաչատրյանի ուսումնասիրությունները, որոնք 2013 թ. հրապարակվել են տարբեր հանդեսներում, ժողովածուներում: Պրակում ընդգրկված նյութերը վերաբերում են հայերենի զարգացման փուլերի լեզվական իրադրության բնութագրումների, լեզվական որոշ փոփոխությունների բնույթն ու պատճառները բացահայտելուն, հայերենի քերականական կառուցվածքի, բառապաշարի պատմական զարգացման որոշակի առանձնահատկությունների պարզաբանմանը:

01/12/2022

Լույս է տեսել «ՀՀ ԳԱԱ Հ. Աճառյանի անվան լեզվի ինստիտուտի տեղեկագիրք- 2021» գիրքը, որն ընդհանուր գծերով ներկայացնում է 2021 թ. ՀՀ ԳԱԱ Հրաչյա Աճառյանի անվան լեզվի ինստիտուտի գի-

տական աշխատանքները, աշխատակիցների հրապարակումների հիմնական բովանդակությունը և ձեռք բերված արդյունքները՝ ըստ հաստատության հիմնարար գիտական հետազոտությունների ուղղությունների: Գիրքը տեղեկատվական բնույթ ունի, նախատեսված է մասնագետների, լեզվաբանությամբ հետաքրքրվողների, գիտական լայն հանրության համար:

08/12/2022

ՀՀ ԳԱԱ Հ.Աճառյանի անվան լեզվի ինստիտուտի կիրառական լեզվաբանության բաժինը գիտական արդյունքներն ամփոփելու նպատակով սկսել է հրապարակել աշխատակիցների հոդվածներն ու զեկուցումները ամփոփող «Կիրառական լեզվաբանության հարցեր» ժողովածուների շարք՝ ըստ տարիների: Առաջին պրակը ընդգրկում է Գ.Գրիգորյանի, Հ. Հովհաննիսյանի, Լ. Հովսեփյանի, Ս. Ղուկասյանի, Ա. Մանուկյանի աշխատանքները, որոնք 2013-15թթ. Հրապարակվել են տարբեր հանդեսներում

և ժողովածուներում: Նյութերը
քաղված են լույս տեսած հան-
դեսներից առանց հեղինակա-

յին կամ խմբագրական միջա-
մտության: